

ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจ ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ต่อความรู้ พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่สงสัยล่าช้า

The Effects of an Empowerment Program for Early Childhood Caregivers on Knowledge, Development - Promoting Behaviors and Developmental Status of Children with Suspected Developmental Delay

จूरีภรณ์ ไชยทักษิณ*, วรวรรณ ทิพย์วาริรมย์*, ยุวรงค์ จันทรวิจิตร*

Jureepon Chaitaksin*, Worawan Tipwareerom*, Yuwayong Juntarawijit*

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อความรู้ พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่สงสัยพัฒนาการล่าช้า คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power ได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 25 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ดูแลเด็กและเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งหมดจำนวน 100 คน โปรแกรมดำเนินการเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นพบสภาพจริง การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ และการคงไว้ซึ่งการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความรู้และแบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเชื่อมั่นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ จำนวน ร้อยละ และการทดสอบ Paired t-test, Independent t-test และ Chi-square Test

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และมีจำนวนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลอง รวมทั้งมีสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่าโปรแกรดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความรู้และพฤติกรรมของผู้ดูแลเด็ก และส่งผลให้เด็กปฐมวัย โดยเฉพาะเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้า มีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังอำนาจ, ผู้ดูแลเด็ก, ความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย, พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย, พัฒนาการเด็กปฐมวัยที่สงสัยล่าช้า

* คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

* Faculty of Nursing , Naresuan University

Corresponding author: Jureepon Chaitaksin

Email: Jureeponc@gmail.com

Received 20/03/2026

Revised 23/04/0000

Accepted 23/09/2026

ABSTRACT

This quasi-experimental study aimed to examine the effects of an empowerment program for caregivers in early childhood development centers on caregivers' knowledge, behaviors promoting early childhood development, and developmental outcomes of children with suspected developmental delay. The sample size was determined using G*Power software, resulting in 25 participants per group. The study involved four distinct groups: caregivers and early childhood children with suspected developmental delay in both the experimental and control groups, totaling 100 participants. The program was implemented for four weeks and consisted of four stages: discovering reality, critical reflection, decision-making for appropriate practices, and maintaining effective practices. Data were collected using a knowledge assessment and a behavior questionnaire validated by five experts. Data were analyzed using frequency, percentage, Paired t-test, Independent t-test, and Chi-square test.

The results showed that after the intervention, the experimental group had significantly higher mean scores in knowledge and behaviors than before the intervention ($p < .001$). The number of children with age-appropriate development increased, and the proportion of children with age-appropriate development was significantly higher in the experimental group than in the control group ($p < .001$). The program effectively improved caregivers' knowledge and behaviors and enhanced developmental outcomes among children with suspected developmental delay.

Keywords: Empowerment, Early Childhood Caregiver, Knowledge of Early Childhood Development Promotion, Development-Promoting Behaviors, Children with Suspected Developmental Delay

ภูมิหลังและเหตุผล (Background and rationale)

เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยเริ่มต้นของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตและสร้างเส้นใยประสาทอย่างรวดเร็วที่สุดเมื่อเทียบกับช่วงวัยอื่น ๆ และถือเป็น Window Of Opportunity สำหรับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของเด็ก¹ ซึ่งในช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุดต่อการพัฒนาองค์รวมของเด็ก หากเด็กขาดสภาพแวดล้อมและการดูแลที่เหมาะสม อาจส่งผลให้เกิดปัญหาพัฒนาการและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว

ข้อมูลสถานการณ์เด็กปฐมวัยในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2564–2567 พบว่าสัดส่วนเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยจากการคัดกรองครั้งแรกและหลังการส่งเสริมพัฒนาการ 1 เดือน มีแนวโน้มลดลงและไม่ผ่านค่าเป้าหมายที่กำหนด ($\geq$ ร้อยละ 86) โดยพบร้อยละ 82.71, 85.32, 79.56 และ 78.02 ตามลำดับ สำหรับ เขตสุขภาพที่ 8 พบว่าพัฒนาการสมวัยน้อยที่สุดเป็นอันดับที่ 4 ของประเทศ พบร้อยละ 85.39, 91.75, 79.35 และ 77.10²

จังหวัดสกลนคร พบว่าสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัยไม่ผ่านค่าเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง โดยพบร้อยละ 56.75, 77.79, 74.68 และ 49.85 ตามลำดับ นอกจากนี้ การติดตามเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้ามาประเมินซ้ำยังต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 90 และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มอายุ 42 เดือน²

พัฒนาการสงสัยล่าช้า มีความหมายว่า เด็กไม่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์พัฒนาการในช่วงวัยได้ จากการประเมินพัฒนาการตามช่วงอายุครั้งแรก ทั้งนี้มีปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านมารดา เช่น อายุตั้งครรภ์ การศึกษาของมารดา และการดื่มแอลกอฮอล์ขณะตั้งครรภ์³ ปัจจัยด้านเด็ก เช่น การคลอดก่อนกำหนด น้ำหนักแรกคลอดต่ำกว่าเกณฑ์โรคประจำตัว ปัญหาช่องปาก ฟันผุ เด็กที่มีน้ำหนักอ้วนและผอม^{1,4,5,6} ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การขาดโอกาสกระตุ้นพัฒนาการ การดูแลจากผู้ปกครองที่ไม่เหมาะสม และการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มากเกินไป ซึ่งส่งผลให้เด็กขาดการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้⁷ จำนวนครูปฐมวัยน้อยต่อสัดส่วนที่รับผิดชอบเด็ก และการจัดการเรียนในห้องเดียวกันทุกช่วงอายุมีผลต่อพัฒนาการเด็ก เนื่องจากทำให้การสอนและการกระตุ้นพัฒนาการทำได้ลำบาก⁸ ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM) อยู่ในระดับน้อย⁹ ครูผู้ดูแลเด็กขาดความตระหนักและทักษะการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และขาดการส่งต่อข้อมูลพัฒนาการเด็กรายบุคคลจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข³ นอกจากนี้ยังพบว่า ครูผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม มีเพียงการส่งตัวแทนครูปีละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 คน ไปอบรมการใช้คู่มือ DSPM และขาดความมั่นใจในการนำความรู้มาถ่ายทอดให้ครูคนอื่น¹⁰

เมื่อเด็กมีพัฒนาการล่าช้า จะส่งผลกระทบต่อตัวเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครอบครัว ชุมชน และสังคม เด็กอาจมีข้อจำกัดในการช่วยเหลือตนเอง การเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตของเด็ก¹¹ ด้านผู้ดูแล ต้องแบกรับภาระในการดูแลเด็ก ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เกิดความเครียดแก่ผู้ปกครอง วิตกกังวลในเรื่องการรักษา การเจริญเติบโตหรือความเป็นอยู่ของเด็กในอนาคต¹¹ เมื่อผู้ปกครองต้องพาเด็กมาตรวจรักษาที่ โรงพยาบาล ซึ่งมีค่าใช้จ่าย ทั้งค่าการเดินทาง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพิ่มขึ้น¹³ ส่งผลต่อชุมชนและสังคม ทำให้ขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังต้องแบกรับภาระจัดสรรงบประมาณในการดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนบุคคลที่มีความผิดปกติในสังคม เพื่อประคับประคองให้บุคคล และครอบครัวเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถอยู่รอดได้¹²

ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 42 เดือน ให้มีพัฒนาการสมวัย นอกจากพ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อเด็กในช่วงกลางวัน เนื่องจากทำหน้าที่ดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง ผู้ดูแลเด็กจึงมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก หากผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ ทักษะ และความมั่นใจในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า

อาจส่งผลเสียต่อการพัฒนาการเด็กทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตรงกันข้าม หากผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ความสามารถ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เพิ่มโอกาสที่เด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการสมวัยได้มากยิ่งขึ้น¹⁴

แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจ¹⁵ เป็นแนวคิดที่มุ่งเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความสามารถ และการมีส่วนร่วมของบุคคล ผ่านกระบวนการค้นพบสภาพจริง การสะท้อนคิด การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ และการคงไว้ซึ่งการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้ดูแลเด็ก และส่งผลเชิงบวกต่อพัฒนาการเด็กได้

ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน มีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพ เฝ้าระวังพัฒนาการ และเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งมีบทบาทในการสอน ฝึก และเป็นพี่เลี้ยงในการดูแลเด็กปฐมวัยตามแนวทางวิชาชีพ ในทางปฏิบัติยังไม่พบการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจ ที่มุ่งเน้นผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการ โดยเฉพาะในผู้ดูแลเด็กกลุ่มอายุ 42 เดือน (3 ปี 6 เดือน) ที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ซึ่งเป็นวัยที่ใช้เวลาอยู่ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงเกิดช่องว่างระหว่างบทบาทวิชาชีพของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน กับการนำแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจไปประยุกต์ใช้กับผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กโดยตรง อันเป็นที่มาของการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในงานวิจัยครั้งนี้ โดยได้นำแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจ มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการจัดการปัญหาพัฒนาการเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective)

- 1) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ของผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง
- 2) เพื่อเปรียบเทียบจำนวนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง
- 3) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ของผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หลังทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- 4) เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัย หลังทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วิธีการศึกษา (Method)

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบ 2 กลุ่ม วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Two Group Pretest Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ 1) ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในจังหวัดสกลนคร ที่ดูแลเด็กปฐมวัย ที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า จำนวน 571 คน 2) เด็กปฐมวัยปีการศึกษา 2568 อายุ 42 เดือน ถึง 42 เดือน 29 วัน กำลังศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ตั้งอยู่ในเขต จังหวัดสกลนคร จำนวน 512 คน ซึ่งเป็นเป้าหมายการคัดกรองพัฒนาการด้วยเครื่องมือ DSPM ในเดือน กันยายน 2568

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และเด็กอายุ 42 เดือน ถึง 42 เดือน 29 วัน ที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ที่อยู่ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเดียวกัน ในอำเภอรอนนิวาส อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอเมือง และอำเภอพรรณานิคม

กลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คัดเลือก ดังนี้

- 1) มีอายุ 20 – 59 ปี
- 2) ผู้ดูแลเด็กที่มีประสบการณ์ดูแลเด็ก 3 เดือนขึ้นไป ทำงานที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
- 3) มีโทรศัพท์มือถือ หรือคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้สัญญาณ Internet และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสาร
- 4) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่างเด็ก

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คัดเลือก ดังนี้

- 1) เป็นเด็กปฐมวัยอายุ 42 เดือน ถึง 42 เดือน 29 วัน ที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ผู้วิจัยซึ่งเป็นพยาบาลที่คัดกรองพัฒนาการเด็กด้วยเครื่องมือ DSPM โดยผู้วิจัยซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ผ่านการอบรมการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM) เป็นผู้ดำเนินการประเมินคัดกรอง
- 2) เด็กที่ไม่ได้อยู่ในช่วงการรักษาภาวะพัฒนาการการล่าช้าด้านใดด้านหนึ่ง
- 3) ผู้ปกครองยินยอมการเข้าร่วมโครงการวิจัย

การคำนวณขนาดตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม G*Power โดยอ้างอิงงานวิจัยของ นอลิสา ไต่ยุโส๊ะ และ วิชิตา มัคสิงห์¹⁶ ซึ่งรายงานขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.52 กำหนดอำนาจในการทดสอบเท่ากับ 0.80 ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการคำนวณพบว่าต้องการกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยกลุ่มละ 21 คน จึงเพิ่มร้อยละ 15 เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 25 คน

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 100 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ดูแลเด็กและเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 25 คู่

การสุ่มขนาดตัวอย่าง

1) การคัดเลือกอำเภอกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับสลากสุ่มจากทั้งหมด 18 อำเภอ จำนวน 4 อำเภอ แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง ได้แก่ อำเภอรอนนิวาส และอำเภอสว่างแดนดิน และกลุ่มควบคุม ได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภอพรรณานิคม

2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบไม่แทนที่ (Simple Random Sampling without Replacement) จากรายชื่อเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าในอำเภอรอนนิวาสและอำเภอสว่างแดนดิน คัดเลือกกลุ่มทดลองจำนวน 25 คน และจับคู่กับผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเดียวกัน จำนวน 25 คน

3) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุม ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าให้มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง ทั้งด้านจำนวนด้านพัฒนาการที่สงสัยล่าช้า จำนวน 25 คน และจับคู่กับผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเดียวกัน จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

- 1) แบบประเมินความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย วัดก่อนและหลังการทดลอง ประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก การใช้คู่มือ DSPM การส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน และสัญญาณเตือนพัฒนาการล่าช้า (Red flag)
- 2) แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามพฤติกรรมจำนวน 20 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วง 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา
- 3) แบบสอบถามข้อมูลเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของเด็ก เช่น เพศ อายุ น้ำหนักแรกเกิด โรคประจำตัว และประวัติการได้รับนมแม่
- 4) แบบบันทึกผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ใช้แบบประเมินตามคู่มือ DSPM

เครื่องมือดำเนินการวิจัย

- 1) โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
- 2) แผนการสอน เรื่องความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก และลักษณะพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามช่วงวัย
- 3) แผนการเยี่ยมผู้ดูแลเด็กและเด็กปฐมวัย ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และผ่านทางโทรศัพท์
- 4) คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลเด็ก กุมารแพทย์ และพยาบาลวิชาชีพ ระดับชำนาญการขึ้นไป

- 1) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ของแบบประเมินความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินพบว่าแบบประเมินความรู้ มีค่า IOC เท่ากับ 0.86
- 2) การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) แบบประเมินความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย นำไปทดลองใช้กับผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรครุเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความรู้ เท่ากับ 0.87
- 3) การตรวจสอบดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ของแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และแบบสอบถามข้อมูลเด็กปฐมวัยที่สงสัยล่าช้า พบว่า แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีค่า CVI เท่ากับ 0.93 และแบบสอบถามข้อมูลเด็กปฐมวัยที่สงสัยล่าช้ามีค่า CVI เท่ากับ 0.95

4) ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และเด็กที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดย เท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขั้นตอนเตรียมการ ผู้วิจัยขอรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร รหัสโครงการ (IRB No.): P2-0256/2568 เลขที่ใบรับรอง (COA No.): 301/2025 จากนั้นสำรวจรายชื่อและจำนวนเด็กปฐมวัยอายุ 42 เดือน ถึง 42 เดือน 29 วัน และผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในอำเภอด่านช้าง อำเภอเสนาะ อำเภอเมืองสกลนคร และอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยประเมินพัฒนาการเด็กด้วยคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) เพื่อจัดเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พร้อมทั้งเตรียมเครื่องมือวิจัย และพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

2) ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ และขอความยินยอมจากผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองเด็กกลุ่มทดลองก่อนเข้าร่วมการวิจัย จากนั้นก่อนเริ่มกิจกรรมการทดลอง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลก่อนทดลองโดยใช้แบบประเมินความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และแบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ดำเนินการ ณ ห้องประชุมสำนักงานสาธารณสุขอำเภอด่านช้าง จังหวัดสกลนคร จากนั้นดำเนินการตามโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ดำเนินการเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์

สัปดาห์ที่ 1 กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรม ณ ห้องประชุมสำนักงานสาธารณสุขอำเภอด่านช้าง จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วยการทบทวนผลการคัดกรองพัฒนาการเด็ก การให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การศึกษาตัวแบบ การคิดวิเคราะห์จากสถานการณ์จำลอง และการสาธิตการฝึกทักษะการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่ส่งสัยล่าช้าตามคู่มือ DSPM

สัปดาห์ที่ 2-4 ผู้ดูแลเด็กนำกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กไปปฏิบัติจริงในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการบันทึกผลการดำเนินงาน ส่งคลิปวิดีโอการจัดกิจกรรมผ่านแอปพลิเคชัน Line และได้รับการติดตามให้คำแนะนำจากผู้วิจัยทั้งแบบเยี่ยมพื้นที่และติดตามทางโทรศัพท์

หลังสัปดาห์ที่ 4 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลหลังการทดลองโดยใช้แบบประเมินความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย แบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ส่งสัยล่าช้าด้วยคู่มือ DSPM

กลุ่มควบคุม กลุ่มควบคุมได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการ และสิทธิในการเข้าร่วมวิจัย จากนั้นผู้วิจัยขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง (pretest) ด้วยเครื่องมือเดียวกับกลุ่มทดลอง ภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้แจ้งผลการคัดกรองพัฒนาการเด็กแก่ผู้ดูแลเด็ก พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามแนวทางในคู่มือ DSPM อย่างเหมาะสม เมื่อครบระยะเวลา 1 เดือน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง (posttest) โดยใช้เครื่องมือชุดเดียวกับที่ใช้ในระยก่อนการทดลอง และผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมให้ความรู้ตามโปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจแก่กลุ่มควบคุม เป็นระยะเวลา 2 ชั่วโมง เพื่อให้กลุ่มควบคุมได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง พร้อมกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมวิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดกระบวนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติ Independent t-test วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ คະแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมเด็กปฐมวัย หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย) โดยใช้สถิติ Paired t-test วิเคราะห์ความแตกต่างของสัดส่วนพัฒนาการเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม (เด็กปฐมวัย) ภายในกลุ่ม โดยใช้จำนวนและร้อยละ วิเคราะห์ความแตกต่างของสัดส่วนพัฒนาการเด็กปฐมวัย หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (เด็กปฐมวัย) โดยใช้สถิติ Chi Square Test

ผลการศึกษา (Results)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และเด็กปฐมวัยที่ส่งสัยล่าช้า

ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย กลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 92.0) ขณะที่กลุ่มควบคุมเป็นเพศหญิงทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ทั้งสองกลุ่มมีช่วงอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 35–49 ปี (ร้อยละ 52.0) รองลงมาคือช่วงอายุ 50–59 ปี (ร้อยละ 32.0) ด้านระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (กลุ่มทดลองร้อยละ 76.0 และกลุ่มควบคุมร้อยละ 84.0) และมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กปฐมวัยมากกว่า 10 ปีเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.0 ทั้งสองกลุ่ม) โดยผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ดูแลเด็กไม่เกิน 15 คน (ร้อยละ 84.0) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดรู้จักคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) และมีคู่มือรวมถึงอุปกรณ์ DSPM ใช้ในการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบถ้วน (ร้อยละ 100.0) นอกจากนี้ ผู้ดูแลเด็กทั้งสองกลุ่มเคยผ่านการอบรมด้านการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยร้อยละ 68.0

เด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีสัดส่วนเพศใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มทดลองเป็นเพศชายร้อยละ 56.0 และกลุ่มควบคุมร้อยละ 48.0 ผู้ดูแลหลักของเด็กส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว โดยกลุ่มทดลองส่วนใหญ่อยู่กับตา/ยาย ขณะที่กลุ่มควบคุมอยู่กับมารดาเป็นหลัก เด็กปฐมวัยทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว

ส่วนที่ 2 ผลเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย กลุ่มทดลอง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองเท่ากับ 51.40 (S.D. = 10.36) และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 84.40 (S.D. = 13.25) โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 12.861$, $df = 24$, $p < .001$) สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลองเท่ากับ 2.81 (S.D. = 0.27) หลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 3.82 (S.D. = 0.26) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -12.30$, $df = 24$, $p < .001$) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ของผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย กลุ่มทดลอง

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	df	t-test	p
คะแนนความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย					
ก่อนการทดลอง	51.40	10.36	24	12.861	<.001***
หลังการทดลอง	84.40	13.25			
คะแนนพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย					
ก่อนการทดลอง	2.81	0.27	24	-12.30	<.001***

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	df	t-test	p
หลังการทดลอง	3.82	0.26			

หมายเหตุ : ***p < .001

ส่วนที่ 3 ผลเปรียบเทียบจำนวนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัย ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลอง จำนวน 25 คน มีพัฒนาการไม่สมวัยทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100.0 หลังการทดลองพบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 และมีพัฒนาการไม่สมวัยจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 แสดงให้เห็นว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลอง รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลเปรียบเทียบจำนวนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัย ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

พัฒนาการเด็กปฐมวัย	พัฒนาการสมวัย n (%)	พัฒนาการไม่สมวัย n (%)
ก่อนการทดลอง (n=25)	0 (0.0)	25 (100.0)
หลังการทดลอง (n=25)	23 (92.0)	2 (8.0)

ส่วนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความรู้ และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย หลังทดลอง ของผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ภายหลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ($\bar{X}$ = 84.40, S.D. = 13.25) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}$ = 51.00, S.D. = 12.99) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (t = 8.99, p < .001)

สำหรับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า กลุ่มทดลองค่าเฉลี่ยคะแนน ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.26) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}$ = 3.34, S.D. = 0.45) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (t = 4.57, p < .001) รายละเอียดดังตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย หลังทดลอง ของผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย	$\bar{X}$	S.D.	Independent t-test	p
ความรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย				
กลุ่มทดลอง (n=25)	84.40	13.25	8.99	<.001***
กลุ่มควบคุม (n=25)	51.00	12.99		
พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย				
กลุ่มทดลอง (n=25)	3.82	0.26	4.57	<.001***
กลุ่มควบคุม (n=25)	3.34	0.45		

หมายเหตุ : ***p < .001

ส่วนที่ 5 ผลเปรียบเทียบสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัย หลังทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง เด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 92.0 ขณะที่กลุ่มควบคุมมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 32.0 ผลการทดสอบด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่าสัดส่วนพัฒนาการเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง

ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 19.10$, $df = 1$, $p < .001$) รายละเอียดดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลเปรียบเทียบสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัย หลังทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พัฒนาการเด็กปฐมวัย	สมวัย (n, %)	ไม่สมวัย (n, %)	Chi-square	df	p
กลุ่มทดลอง (n=25)	23 (92.0%)	2 (8.0%)			
กลุ่มควบคุม (n=25)	8 (32.0%)	17 (68.0%)			
รวม (n=50)	31 (62.0%)	19 (38.0%)	19.10	1	<.001***

หมายเหตุ : ***p <.001

วิจารณ์ (Discussions)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้รับมาอภิปรายตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง พบว่าหลังการทดลอง ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดของกิบสัน (Gibson, 1995)¹⁵ ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความตระหนัก และความมั่นใจของผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกระบวนการค้นพบสภาพจริง การสะท้อนคิด และการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ ซึ่งเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิไ่ม แก่สา และคณะ (2568)¹⁷ ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าในผู้ปกครองเด็ก ตำบลโกลนบกแทน อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้และทักษะในการส่งเสริมพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .001$) งานวิจัยของ ศิริมา สารนันท์ (2563)¹⁸ ที่ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลต่อความรู้ความสามารถในการดูแลเด็กโรคปอดเรื้อรัง พบว่าภายหลังจากทดลอง ผู้ดูแลมีค่าเฉลี่ยความรู้เพิ่มขึ้นหลังได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัลยา โพธาราม (2547)¹⁹ ได้ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยต่อความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการ เด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดยโสธร พบว่าหลังเข้าโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยผู้ดูแลเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่าก่อนเข้าโปรแกรม ($p < .001$)

2. เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัยในกลุ่มทดลอง ภายหลังจากทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง พบว่าหลังการทดลองมีจำนวนพัฒนาการเด็กปฐมวัยของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากการที่ผู้ดูแลเด็กได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะขั้นตอนการคงไว้ซึ่งการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเน้นการติดตาม การเสริมแรง และการสะท้อนผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผู้ดูแลเด็กสามารถคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม เด็กปฐมวัยจึงได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจนเกิดการพัฒนาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยพล ศรีสุระวานิช และพัชรินทร์ สมบูรณ์ (2562)²⁰ ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอายุ 3-5 ปี พบว่าหลังการทดลอง เด็กปฐมวัยของกลุ่มทดลองมีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

3. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า จากกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด และการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับเพียงการให้ข้อมูลตามคู่มือ DSPM ซึ่งอาจยังไม่เพียงพอในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นใจและพฤติกรรมในระดับเดียวกับกลุ่มทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริมา ชุ่มศรี, นุรี ไชยมงคล และศิริพา สนั่นเรืองศักดิ์ (2557)²¹ ที่ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กต่อความสามารถและความรู้สึกรับผิดชอบในการดูแลเด็กสมองพิการ พบว่าภายหลังได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการดูแลเด็กสมองพิการสูงกว่าในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

4. เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัย ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสะท้อนบทบาทสำคัญของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ โดยเฉพาะการติดตามและเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้ผู้ดูแลเด็กสามารถคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม ส่งผลให้เด็กปฐมวัย โดยเฉพาะเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างสม่ำเสมอและกลับมามีพัฒนาการสมวัยได้สูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยพล ศรีสุวรรณิช และพัชรินทร์ สมบูรณ์ (2562)²⁰ ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอายุ 3-5 ปี พบว่าหลังการทดลอง พัฒนาการในภาพรวมของกลุ่มทดลองมีพัฒนาการที่ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ข้อจำกัดของงานวิจัย แม้ผลการวิจัยจะแสดงถึงประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในการพัฒนาความรู้และพฤติกรรมของผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนการส่งผลเชิงบวกต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย แต่การศึกษาครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรนำมาพิจารณาในการตีความผลลัพธ์และการนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่

1. ระยะเวลาในการติดตามผลการทดลอง

ข้อจำกัดประการสำคัญคือ ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมและการติดตามผลที่กำหนดไว้เพียง 4 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เพียงพอสำหรับการเปลี่ยนแปลงความรู้และพฤติกรรมในระดับบุคคล แต่สำหรับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะในกลุ่มที่สงสัยพัฒนาการล่าช้า การเปลี่ยนแปลงในบางมิติอาจต้องใช้กระบวนการกระตุ้นที่ต่อเนื่องและยาวนานกว่านี้เพื่อให้เห็นการพัฒนาที่คงทนและชัดเจนในเชิงคุณภาพทุกด้าน การประเมินผลในระยะสั้นอาจสะท้อนเพียงผลลัพธ์เบื้องต้นจากการตอบสนองต่อการกระตุ้นอย่างเข้มข้นในช่วงการทดลองเท่านั้น

2. ลักษณะทางประชากรศาสตร์และบริบทพื้นที่

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ถูกจำกัดอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร และส่วนใหญ่เป็นผู้ดูแลเด็กที่มีประสบการณ์สูง (มากกว่า 10 ปี) รวมถึงมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนมาก บริบทดังกล่าวอาจส่งผลต่อการรับรู้และการนำโปรแกรมไปปฏิบัติได้รวดเร็วกว่าค่าเฉลี่ยทั่วไป ดังนั้นการนำโปรแกรมไปใช้ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรต่างกัน หรือใช้กับผู้ดูแลเด็กที่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างออกไป อาจให้ผลลัพธ์ที่คลาดเคลื่อนจากผลการวิจัยนี้

3. การควบคุมปัจจัยแทรกซ้อนภายนอก

เนื่องจากเด็กปฐมวัยใช้เวลาส่วนหนึ่งอยู่กับครอบครัว ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้ดูแลหลักที่บ้านมีทั้งกลุ่มบิดามารดาและปู่ย่าตายาย แม้โปรแกรมจะมุ่งเน้นการพัฒนาที่ตัวผู้ดูแลในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นหลัก แต่ปัจจัย

ด้านสภาพแวดล้อมทางบ้านและการส่งเสริมจากครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็ก เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้อย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระดับคะแนนพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของเด็กในระหว่างการศึกษาทดลอง

ข้อสรุป (Conclusions)

โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถเพิ่มความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญ และส่งผลให้เด็กปฐมวัยที่ส่งสัยพัฒนาการล่าช้ามีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและควรนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก โดยด้านการบริหารเน้นการกำหนดนโยบายพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็กอย่างเป็นระบบควบคู่กับการสร้างกลไกติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานต่อเนื่อง ส่วนด้านการปฏิบัติให้ผู้ดูแลเด็กสามารถประยุกต์ใช้กิจกรรมจากโปรแกรมในชีวิตประจำวัน พร้อมบูรณาการคู่มือและสื่อเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีภาวะสงสัยล่าช้า และด้านการศึกษา นำผลการวิจัยไปใช้เป็นบรรทัดฐานพัฒนาหลักสูตรอบรมผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการขยายระยะเวลาในการติดตามผลการทดลองให้ยาวนานขึ้นเป็นระยะ 3 หรือ 6 เดือน เพื่อประเมินความคงทนของพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรดำเนินการจับคู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยพิจารณาประเภทด้านพัฒนาการที่ล่าช้าในลักษณะเดียวกันเพื่อควบคุมความแตกต่างเชิงคุณภาพของปัญหา ตลอดจนการพัฒนาโปรแกรมเฉพาะทางตามมีติลักษณะพัฒนาการที่ล่าช้าเพื่อประเมินประสิทธิผลเชิงลึกให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

สถานะองค์ความรู้ (Body of knowledge)

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ สามารถพัฒนาความรู้และพฤติกรรมของผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลเชิงบวกต่อพัฒนาการของเด็กในกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า งานวิจัยนี้จึงช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านผู้ดูแลในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และเป็นแนวทางเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาระบบการดูแลเด็กในระดับชุมชน

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง และเด็กปฐมวัยทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและหน่วยงานสาธารณสุขที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง (References)

1. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM). นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2566.
2. กระทรวงสาธารณสุข. (2567). Health Data Center 2567 [อ้างเมื่อ 27 กรกฎาคม 2567]
จาก: <https://hdc.moph.go.th/center/public/kpi/1/2024>

3. ทิพย์ภรณ์ ไชยชนะแสง, วิภาพร จันทะนาม, อูมาสมร หังสพฤกษ์, พัทธศิลป์ ศรีช้าง. ศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสารพยาบาลทหารบก** 2564; 22(2): 451-459.
4. ณิชกุล พิชชาบุญ, กิตติพงษ์ สอนล้อม และศิริภัทรา จุฑามณี. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. **วารสารโรงพยาบาลสิงห์บุรี** 2566; 31(1): 128-142.
5. เยาวรัตน์ รัตนันต์. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย เขตสุขภาพที่ 8. งานวิจัยบทความและสรุปบทเรียนของหน่วยงานในเขตสุขภาพที่ 7. ขอนแก่น: สำนักงานเขตสุขภาพที่ 7; 2559.
6. สิริรัตน์ จิตกุล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการสงสัยล่าช้า ของเด็กปฐมวัยในคลินิกสุขภาพเด็กดีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น. **วารสารศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น** 2564; 13(2): 87-102.
7. ฤดีมน สกุลคู. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการล่าช้าด้านภาษาในเด็กอายุ 2-5 ปี อำเภอท่าบ่อจังหวัดหนองคาย. **วารสารวิชาการสาธารณสุข** 2565; 31(5): 788-796.
8. สิตา ฤทธิ์ธำธรรม, ยุทธนา ศิลปรัสมิ์, วิภา ธิติประเสริฐ, เสาวลักษณ์ วงศ์นาถ. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการสงสัยว่าล่าช้า: บทบาทของครูและศูนย์เด็กเล็กในการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช**. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ครั้งที่ 5; 2563; จังหวัดนครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. หน้า 1-10.
9. วิจิตร จันดาบุตร, วิทยา อยู่สุข และวิโรจน์ เขมรัมย์. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** 2561; 3(1): 208-219.
10. รัตนภรณ์ แบ่งทิศ, ศรีนันทิพ ขวพันธุ์, หยาดพิรุณ เสาร์เป้ง. ผลของโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ต่อความรู้และทักษะของครูในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย. **วารสารสภาการพยาบาล** 2566; 38(2): 77-87. DOI: 10.60099/jtnmc.v38i02.261669
11. เบญจมาศ สลิลปราโมทย์. คุณภาพชีวิตของผู้ดูแลเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้า. **วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ** 2565; 15(3): 114-127.
12. หนึ่งฤทัย เกื้อเอียด, ปุณณพัฒน์ ไชยเมล์, สมเกียรติยศ วรเดช. สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 5 ปี: การทบทวนวรรณกรรม. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้** 2561; 5(1): 281-296.
13. จีระวรรณ ศรีจันทร์ไชย, ศิราณี อิ่มน้ำขาว, ปราณี ทาบึงการ, อรรถยาภรณ์ ทองมี, อัญรัตน์ อุทัยแสง. การดูแลของมารดาเด็กปฐมวัยที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้า. **วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์** 2565; 9(1): 318-328.
14. วรณลัรรัตน์ งามเลิศ, ธิติรัตน์ ราศิริ. บทบาทและศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารสาธารณสุขและสุขภาพศึกษา** 2567; 4(2): 1-19
15. Gibson CH. The process of empowerment in mothers of chronically ill children. **J Adv Nurs** 1995; 21(6): 1201-10. DOI: 10.1046/j.1365-2648.1995.21061201.x
16. นอลีสา ไต้ยู่ใสะ, วิชุดา มัคสิงห์. ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนของมารดา ต่อพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ช่วงอายุ 0-5 ปี. **วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย** 2563; 18(2): 196-208.

17. ปิไหม่ แก่สา, ชนะพล ศรีฤาชา, วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์. ประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าในผู้ปกครองเด็ก ตำบลโสกนกเตน อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น. **วารสารศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น** 2568; 17(2): 42-55.
18. ศิริมา สาระนันท์. ผลของโปรแกรมเสริมพลังอำนาจผู้ดูแลต่อความรู้ความสามารถในการดูแลเด็กโรคปอดเรื้อรัง. **วารสารการแพทย์ โรงพยาบาลอุดรธานี** 2563; 28(3): 374-383.
19. สุกัลยา โพธาราม. ผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยต่อความรู้และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดยโสธร. **วารสารสาธารณสุขและสุขภาพศึกษา** 2567; 4(2): 1-13.
20. ชัยพล ศรีธวัชวานิช, พัชรินทร์ สมบุญ, ยุพิน สุขเกษม. ประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 3-5 ปี. ราชบุรี: ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี กรมอนามัย; 2562.
21. สิริมา ชุ่มศรี, นุจรี ไชยมงคล, ศิริยุพา สนั่นเรืองศักดิ์. ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเด็กต่อความสามารถและความรู้สึกละเป็นภาระในการดูแลเด็กสมองพิการ. **วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา** 2557; 22(4): 36-46.